

SYLWAN

MIESIĘCZNIK
WYDZIAŁU NAUK ROLNICZYCH i LEŚNYCH P. A. N.
I POLSKIEGO TOWARZYSTWA LEŚNEGO

Rok CIII

Warszawa, maj 1959

Zeszyt 5

Profesor dr Mieczysław Czaja

W dniu 30 grudnia 1958, w drodze na polowanie, zmarł wskutek ataku serca na terenie nadleśnictwa Nawojowa, leśnictwa Łosie, Profesor dr Mieczysław Czaja. Śmierć dosięgła go w starym pierwoborze beskidzkim w obecności nadleśniczego z Krynicy inż. Czesława Zmiji oraz gajowych z nadleśnictwa Nawojowa Władysława Misztaka i Franciszka Sumary.

Profesor Czaja urodził się dnia 12 kwietnia 1903 w Gorlicach. Szkołę podstawową i średnią ukończył w Nowym Targu; ten okres życia związał go w sposób trwały z Podhalem, z jego pięknem i z jego zagadnieniami. W 1926 roku ukończył studia w Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. W 1929 roku w tej samej Uczelni uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy „Studia nad umaszczeniem bydła czerwonego polskiego“.

Po kilkuletniej pracy na stanowisku asystenta w Uczelni oraz kierownika Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego w Mużyłowie i w Pińczowie objął w 1930 roku kierownictwo Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego w Świsłoczy, którym kierował do chwili wybuchu wojny, publikując szereg prac naukowych i opracowując dysertację habilitacyjną. W czasie okupacji pracował jako inspektor hodowli owiec na terenie województwa krakowskiego. Ścigany przez Niemców za utrudnianie wywozu zwierząt do Niemiec ukrywał się kilka miesięcy na Podhalu.

Lata powojenne stanowią okres wytężonej pracy i dużych osiągnięć. Pracę swą rozpoczął jako kierownik Zakładu Doświadczalnego Państwowego Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego w Groźcu Śląskim. Był to jego umiłowany warsztat pracy; zakładem tym kierował także w ostatnich latach swej pracy. W 1945 roku uzyskał stopień docenta habilitowanego, w 1949 roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym Szczegółowej Hodowli Zwierząt na Wydziale Rolniczo-Leśnym U. J., skąd w 1952 roku przenosi się na Wydział Zootechniczny SGGW w Warszawie, gdzie w 1956 roku został mianowany profesorem zwyczajnym. W latach 1952 do 1954 zajmował stanowisko podsekretarza stanu w Ministerstwie Rolnictwa. W 1954 roku został mianowany członkiem



C-22276

korespondentem Polskiej Akademii Nauk i wszedł w skład jej Prezydium, a w 1955 roku został członkiem korespondentem Niemieckiej Akademii Nauk Rolniczych. Był kierownikiem Zakładu Hodowli Doświadczalnej Zwierząt PAN, organizatorem i sekretarzem naukowym Wydziału Nauk Rolniczych i Leśnych, przewodniczącym Komitetu Zootechnicznego PAN oraz przewodniczącym Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego. Był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Komandorskim Odrodzenia Polski z gwiazdą.

Osobną kartę stanowi działalność profesora Czaji na polu ochrony przyrody. Jako członek Państwowej Rady Ochrony Przyrody oraz członek jej prezydium i przewodniczący Komisji Ochrony Zwierząt podjął



w ramach Komisji opracowanie problemów hodowli żubra poprzez zespołową współpracę wybitnych specjalistów i uczonych. Wynikiem tego było stopniowe wprowadzenie w życie nowych zasad hodowli żubra. Z Jego inicjatywy wypuszczono na wolność i przywrócono łosia faunie Puszczy Kampinoskiej oraz zbadano i zinwentaryzowano stan łosi na terenie uroczyska Czerwone Bagno w Nadleśnictwie Rajgród, a także podjęto prace zmierzające do kompleksowej inwentaryzacji przyrodniczej tej ostoi. W związku z likwidacją rezerwatu w Białowieży zorganizował tabunową hodowlę tarpana na terenach należących do Zakładu Doświadczalnego PAN w Popielnie. Dzięki Komisji Ochrony Zwierząt reaktywowana została Sekcja Polska Międzynarodowego Komitetu Ochrony Ptaków. Będąc nie tylko miłośnikiem, lecz także wielkim zna-

wcą spraw łowiectwa profesor Czaja był rzecznikiem szeroko pojętej realizacji idei ochrony przyrody w tej dziedzinie. Całokształt Jego działalności na polu ochrony przyrody był nacechowany wielkim zrozumieniem i oddaniem dla jej spraw.

Inną dziedzinę zainteresowań i działalności profesora Czaji stanowił problem racjonalnego zagospodarowania ziem górskich, terenów z jednej strony przeludnionych i biednych, z drugiej strony wyludnionych i niewykorzystanych, mimo dużego potencjału możliwości. Zdając sobie sprawę ze specyfiki zagadnień górskich dążył do ich rozwiązania w ramach kierowanego przez Niego Komitetu do Spraw Zagospodarowania Ziem Górskich, którego zadaniem było opracowanie opartego na podstawach naukowych perspektywicznego planu ich rozwoju. Realizacja tego zadania oparta została na skoordynowanej współpracy wybitnych specjalistów z różnych dziedzin nauki i życia gospodarczego.

Profesora Czaję cechowało zrozumienie dużej wagi, jaką lasy i leśnictwo odgrywają w całokształcie zagadnień gospodarczych kraju. Wyrazem tego zrozumienia było zainteresowanie sprawami leśnictwa, duży

1

wkład w prace związane z organizacją Komitetu Nauk Leśnych PAN, powołanie do życia Zakładu Badań Leśnych PAN w Krakowie. Dowodem uznania leśników było przyznanie Mu na dorocznym Zjeździe w 1958 roku złotej odznaki honorowej Polskiego Towarzystwa Leśnego.

Są luki, które trudno wypełnić. Profesor Czaja był uczonym o szerokim horyzoncie i dużej skali zainteresowań, uczonym, który łączył wiedzę teoretyczną z wieloletnim doświadczeniem praktycznym. Prócz badań nad zwierzętami gospodarskimi i prac z zakresu serologii i immunogenetyki zwierząt domowych prowadził prace o znaczeniu ogólnobio-logicznym, jak badania nad zawartością hormonów w pantach jelenich, udomowieniem głuszca i bobra rzeczno-ego, nad trawieniem i wykorzystywaniem paszy przez żubry, zapoczątkował próby krzyżowania żubra z bydłem domowym itp.

Jego dorobek naukowy obejmuje 76 ogłoszonych drukiem publikacji. Jako ważne z naukowego punktu widzenia można wymienić przykładowo: „Studia nad wrzosówką“ z 1937 r., lub „Polska owca górska“ z 1952 r. Z punktu widzenia organizacji nauki budzi uwagę publikacja „Zadania Komitetu Nauk Rolniczych PAN“ z 1954 r.

W pracach naukowych i dydaktycznych kładł nacisk na wiązanie zootechniki z gruntowną znajomością nauk podstawowych. Miał wielki dar przyciągania studentów i młodych pracowników nauki; umiał być im przyjacielem i służyć radą i pomocą. Stąd duże osiągnięcia w kształtowaniu młodej kadry naukowej: wykształcił kilku docentów, kilkunastu doktorów i liczną rzeszę magistrów.

Przedwczesna śmierć Profesora Czaji stanowi bolesną stratę dla nauki polskiej i tych wszystkich, którzy go znali z życia i z codziennej pracy.

Fr. K.